

sinn, Ingbór Sigurðsson, Uppsölum, hafa ekið bifreiðinni til Skagastrandar. Viðurkenndi Sigurður að vera ökuskýrteinislaus, en taldi þetta ekki alvarlegt brot hjá sér.

Þetta tilkynnist yður hér með, hr. sýslumaður.

Virðingarfyllst.

Hjálmar Eypórsson,

lögregluþj. nr. 1.“

Dómarinn býður mætta upp á, að hann greiði nú þegar kr. 1.000.00 í sekt til ríkissjóðs og missi ökuleyfi í mánuð í viðbót, en hann átti að fá ökuleyfi aftur 20. marz n. k., þannig að hann fái ökuskírteinið 20. apríl n. k.

Mætti sættir sig við þessi úrslit og samþykkir sáttina.

Upplesið. Samþykkt.

Sigurður Ingbórsson.

Fimmtudaginn 16. marz 1967.

Nr. 43/1967. **Áki Jakobsson**

gegn

**Gjaldheimtunni í Reykjavík og Halldóri
Sigfússyn, skattstjóra í Reykjavík.**

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Kærumál. Vitnaskylda.

Dómur Hæstaréttar.

Sóknaraðili hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með kæru 20. febrúar 1967, sem Hæstarétti barst 6. marz 1967. Gerir hann þá kröfu, að varnaraðilja Halldóri Sigfússyni, skattstjóra í Reykjavík, verði dæmt að koma fyrir dóm og svara sem vitni spurningum þeim, sem raktar eru í hinum kærða úrskurði. Þá krefst sóknaraðili kærumálskostnaðar úr hendi varnaraðilja.

Varnaraðiljar, Gjaldheimtan í Reykjavík og Halldór Sigfússon, skattstjóri í Reykjavík, hafa krafizt þess, að hinn

kærði úrskurður verði staðfestur og að þeim, hvorum um sig, verði dæmdur kærumálskostnaður úr hendi sóknaraðilja.

Með skirskotun til forsendna hins áfrýjaða úrskurðar ber að staðfesta hann.

Eftir þessum úrslitum ber að dæma sóknaraðilja til að greiða varnaraðiljum kærumálskostnað, kr. 1.500.00 hvorum.

Dómsorð:

Hinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

Sóknaraðili, Áki Jakobsson, greiði varnaraðiljum, Gjaldheimtunni í Reykjavík og Halldóri Sigfússyni, skattstjóra í Reykjavík, kærumálskostnað, kr. 1.500.00 hvorum, að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður bæjarþings Reykjavíkur 14. febrúar 1967.

Mál þetta var tekið til úrskurðar 8. þ. m. um kröfu stefnda um, að Halldóri Sigfússyni, skattstjóra í Reykjavík, verði gert skylt að svara sem vitni tilteknum spurningum. Málið var höfðað með stefnu, sem út var gefin 23. febrúar 1966. Það var þingfest 1. marz s. á. Stefnandi er Gjaldheimtan í Reykjavík, en stefndi Áki Jakobsson, hæstaréttarlögmaður hér í borg. Stefnandi gerir þá dómkröfu, að stefnda verði með dómi gert að greiða tiltekin opinber gjöld vegna áranna 1960—1963, samtals að fjárhæð kr. 280.647.00. Þá er og krafizt vaxta og málskostnaðar. Stefndi krefst sýknu og málskostnaðar.

Fram er komið, að verulegur hluti hinna umdeildu gjalda er lagður á vegna sölu tiltekinna fasteigna. Fasteignir þessar hafði stefndi átt lengur en í 5 ár, en söluverðið var að krónutölu herra en kaupverðið. Taldi skattstofan í Reykjavík mismuninn til skattskyldra tekna. Var það byggt á eftirfarandi ákvæði í 7. grein laga nr. 46/1954 um tekjuskatt og eignarskatt, sem síðar var tekið upp í 7. gr. laga nr. 70/1962:

„Skattskyldar tekjur teljast, með þeim undantekningum og takmörkunum, er síðar greinir, alls konar arður, laun og gróði, er gjaldanda hlotnast af eign eða atvinnu eða einstökum verknaði eða atvikum, ef þetta verður metið til peningaverðs, svo sem: ...

e. Ágóði af sölu á fasteign eða lausafé, enda þótt salan falli ekki undir atvinnurekstur skattgreiðanda, ef ætla má, að hann hafi keypt eignina, eða öðlazzt hana á annan hátt, í því skyni að selja hana aftur með ágóða eða hún hefur verið í eign hans skemur en 5 ár, ef um fasteign er að ræða . . .“

Hinn 12. apríl 1966 ritaði stefndi skattstjóranum í Reykjavík og óskaði eftir upplýsingum „um reglur þær, sem skattstofan í Reykjavík fylgir, er hún skattleggur ágóða af sölu fasteignar, þó skattþegn sé búinn að eiga eignina í full 5 ár . . .“ Svarbréf er dagsett 19. apríl, og segir þar, að skattstofan hafi „ekki sett neinar almennar reglur varðandi skattskyldu“ í slíkum tilvikum. Tekið er fram, að ekki sé „heldur kunnugt um, að ríkisskattanevnd eða fjármálaráðuneytið hafi nokkru sinni sett slíkar reglur umfram það, sem stendur í 15. gr. reglugerðar nr. 245/1963.“

Sama dag og stefndi ritaði skattstjóranum í Reykjavík, eins og hér var lýst, sendi hann sams konar fyrirspurn til ríkisskattstjóra. Því var svarað með bréfi 6. maí, en þar segir ríkisskattstjóri, að ríkisskattanevnd hafi tekið bréf stefnda fyrir á fundi þann sama dag. „Nefndinni hefur borizt“ segir enn fremur í bréfi ríkisskattstjóra „endurrit af svari skattstjórans í Reykjavík til yðar, dags. 19. apríl 1966, varðandi sama atriði og telur, að með svari hans sé fyrirspurninni fullnægt.“

Í greinargerð stefnda, sem lögð hafði verið fram á bæjarþingi 12. apríl, segir m. a.:

„Með tilvísun til þess, sem nú hefur verið tekið fram, er hér með skorað á stefnanda að leggja fram í réttinum reglur þær, sem skattayfirvöld fara eftir við álagningu tekjuskatts á ágóða af sölu fasteignar, sem menn hafa átt í meira en fimm ár. Ef reglur þessar eru ekki til skriflegar, er skorað á stefnanda að leiða í rétt skattstjóranum í Reykjavík eða þann starfsmann, sem annast skattlagningu, eins og hér um ræðir, og láta þá munnlega í réttinum gera grein fyrir því, hvaða reglum fylgt er.“ Þessa ósk ítrekaði stefndi í bréfi til lögmanns stefnanda 3. september s.l. Ósk í sömu átt kom fram á bæjarþingi 26. sama mánaðar.

Fram hefur verið lagt bréf frá skattstofu Reykjavíkur, undirritað af Halldóri Sigfússyni skattstjóra og dagsett 24. október s.l. Þar segir m. a.:

„Með nýjum skattalögum nr. 46/1954 var sú breyting gerð á e-lið 7. gr. nefndra laga, að felld var niður tekjuskattskylda á söluhagnaði fasteigna, sem verið höfðu skemur en 5 ár í eigu seljanda, ef hann síðar varði söluverðinu til kaupar nýrrar eignar

innan eins árs eða byggði innan tveggja ára — síðan framlengt í þrjú ár.

Þessi rýmkunarákvæði sköpuðu skattþegnum ýmiss konar möguleika til að komast fram hjá sölugróðaskattskyldu samkv. 1. málsg. nefndrar greinar, — en skattstofunni að sjálfsögðu stórauðna vinnu og erfiðleika við rannsóknir í þessu sambandi.

Vegna þessarar stórauðna vinnu við að fylgjast með og rannsaka allar fasteignasölur, endurkaup og nýbyggingar innan hinna framangreindu tilteknu skattfrelsismarka hefur hin síðustu ár orðið naumt á tíma hjá skattayfirvöldum til rannsókna á sölum *utan* fimm ára eignartímareglunnar í umræddri lagagrein. Sú mikla tilhliðrun, sem löggjafinn sýndi með nefndri lagabreytingu gagnvart þeim, sem höfðu hagnað af sölu innan fimm ára tímabilsins, og oft gífurlegan, mun og kannske óbeint hafa haft þau áhrif, að skattayfirvöld eða starfsmenn þeirra hafi ekki lagt sig eins í framkróka í eltingaleik við hina, sem selt hafa *eftir* fimm árin, og keypt kynnu að hafa með sölugróðasjónarmið í huga. Úrskurðir og dómar hafa og frekar þótt benda í þá átt, að sölugróðasjónarmiðið yrði að koma nokkuð skýrt fram í þessu sambandi, til þess að slíkri skattlagningu yrði ekki hrundið.

Síaukið fjárfestingaræði fólks, sem fjármálaathafnir almennt markast af, hafa og enn aukið á vandann við að ákveða um það, í hvaða tilgangi þessi eða hin eign hefur verið keypt eða byggð í *upphafi*, — þ. e. hvort fjárfestingin er ætluð til frambúðar ellegar framtíðar-sölu, oft og tíðum óvíst hvort málsaðiljar sjálfir hafa í byrjun gert sér grein fyrir því.

Atriðið, hvenær telja megi, að eign hafi verið keypt „í því skyni að selja hana aftur með ágóða“ er eitt af eilífðarvandamálum skattsögunnar og aldrei vandmeðfarnara en nú. Sennilega hefur ekki verið alfullkomið samræmi í, hvernig mál þessi hafa verið metin og vegin á ýmsum tímum eða í ýmsum skattumdæmum, en svo er hætt við, að hafi verið og verði um æðimargt, sem tekjuskattsframkvæmd varðar.

Það, sem skeður í þessu tiltekna máli, sem hér um ræðir, er ekkert nema það, að skattayfirvöld, sem um þessi mál hafa fjallað, hafa talið, að kaup og sala í þessum umræddu viðskiptum væri þess eðlis, að rétt væri að láta æðstu úrskurðarvöld þessara mála fjalla um þessa skattlagningu og úrskurða.

Að sjálfsögðu færir skattstofan engar sérstakar skrár um einstakar tegundir tilvika, sem leitt hafa til skattlagningar, og þá heldur ekki í því tilviki, sem hér um ræðir. En vitanlega eru

skattayfirvöld reiðubúin að láta dómstólum í té þær upplýsingar, sem að gagni mættu verða til að létta lausn einstakra mála. En með tilvísun til þess, sem áður er sagt, telur skattstofan sig þess lítt umkomna að geta veitt nokkrar upplýsingar, sem verið geti dómstólnum til leiðbeiningar í þessu máli. Hvert einstakt mál verður að úrskurðast út frá sínum séráæðum.“

Hinn 26. nóvember s.l. ritaði stefndi lögmanni stefnanda bréf, þar sem segir:

„Ég leyfi mér hér með að fara þess á leit við yður, að þér aflíð svara skattstjórans í Reykjavík við eftirfarandi spurningum, en ég mun leggja fram í bæjarþingi Reykjavíkur svör þau, sem mér berast:

1. Hefur á árunum frá 1960 verið lagðir tekjuskattar og útsvör á tekjur af sölu fasteigna, er menn hafa átt í meira en fimm ár, hjá nokkrum öðrum gjaldendum en Áka Jakobssyni hrl. og Kristjáni Eiríkssyni hrl.?

2. Ef svo er, vill skattstofan upplýsa, hvaða aðiljar það eru?

3. Er það rétt, að Óskar Björnsson, fulltrúi á skattstofunni, hafi einn annazt álagningu slíka sem þessa og þar með álagningu á þá Áka Jakobsson og Kristján Eiríksson?

4. Man téður Óskar Björnsson eftir nöfnum þeirra annarra skattaðilja, sem skattlagðir hafa verið á þennan hátt?“

Þessu svaraði skattstofa Reykjavíkur 5. desember, og er svarbréfið undirritað f. h. skattstjóra af Ásgeiri Jónssyni skrifstofustjóra. Í því segir m. a.:

„Málið hlýtur að snúast um það, hvort skattstofan hafi í þessu tilviki ranglega skattlagt sölugróða, sem samkvæmt eðli málsins ætti ekki að skattleggja, að áliti gjaldanda.

Það liggur í hlutarins eðli, að það er ekki ætíð auðvelt mál að úrskurða um þetta efni og ágreiningur því í alla staði eðlilegur.

Út af spurningu 1 og 2 er vísað til bréfs skattstjóra, dags. 24. okt. s.l., og endurtekið, að skattstofan færir engar sérstakar skrár um einstakar tegundir tilvika, sem leitt hafa til skattlagningar, og þá heldur ekki í því tilviki, sem hér um ræðir.

Til þess að svara spurningunni afdráttarlaust þá yrði að yfirfara öll skattframtöl frá því árið 1960, og ekkert skal um það sagt, hvort þar mundu aðrir finnast en þeir, sem um er spurt.

Þeir aðiljar, sem gera eitthvað að því að byggja eða kaupa hús í því skyni að selja aftur, selja yfirleitt innan fimm ára. Margir slíkir hafa selt í þeirri trú, að söluhagnaðurinn væri skattfrjálur, ef þeir keyptu fasteign innan árs eða byggðu innan 3ja ára frá

söludegi. Það er algengt, að slíkur sölugróði sé skattlagður á þeirri forsendu að eignarinnar hafi verið aflað í þeim tilgangi að selja hana aftur með hagnaði.

Menn eru yfirleitt ekki það fjársterkir, að þeir kaupi meiri háttar húseignir (aðrar en þær, sem þeir nota að einhverju eða mestu leyti sjálfir) í þeim tilgangi að geyma í nokkur ár og selja síðan með hagnaði. Þó koma fyrir slík tilfelli.

Eins og fyrr segir, getur verið mjög erfitt að fullyrða um það, að eign, sem verið hefur lengur en 5 ár í eigu seljanda, hafi verið keypt í þeim tilgangi að selja aftur með hagnaði, en þó getur málið verið þannig, að allar líkur bendi til þess, að svo hafi verið, eins og t. d. í máli Áka Jakobssonar.

Skipasund 88 og Efstasund 100 eru aðflutt stórhýsi, sem stóðu á dýrum lóðum í miðborginni og fengust fyrir lítið fé. Í hvoru húsi eru sennilega 4 íbúðir, ef ekki fleiri.

Þeir, sem fengu lóðir í Reykjavík undir hús þessi, gátu gert sér vonir um nokkurn hagnað af þessum kaupum, og er það sá hagnaður, sem nú er deilt um, hvort telja eigi skattskyldan.

Um spurningar 3 og 4 er lítið svo á, að ekki skipti máli, hvaða starfsmaður eða starfsmenn fjalli um einstök framtöl, enda viðhöfð regla að upplýsa ekki um þau atriði, og liggja til þess gildar ástæður.“

Hinn 28. janúar s.l. var gefin út af borgardómara stefna, þar sem Halldóri Sigfússyni skattstjóra var stefnt sem vitni að ósk stefnda í máli þessu. Í stefnunni segir svo eftir stefnda: „Lögmaðurinn skýrir svo frá, að hann óski að bera upp við skattstjóra spurningar um atriði, sem samkvæmt bréfum frá skattstofunni í Reykjavík sé ekki unnt að upplýsa með vottorðum úr embættisbókum eða opinberum skjölum. Kveður hann hér vera um að ræða þá spurningu, hvort á aðra menn en stefnda sjálfan og hr. Kristján Eiríksson hrl. hafi verið lagðir skattar vegna ágóða af sölu fasteigna, sem gjaldþegn hefur átt í 5 ár. Jafnframt óskar hæstaréttarlögmaðurinn að spyrja skattstjóra, hvort aðrir starfsmenn skattstofunnar í Reykjavík en skattstjóri sjálfur geti gefið upplýsingar hér að lútandi.“

Þegar mál þetta skyldi tekið fyrir af tilefni vitnastefnunnar 6. þ. m., kom lögmaður á dómþingið af hálfu skattstjóra og lagði fram bréf frá honum, dagsett 31. janúar. Segir þar, að skattstjóri telji almennt æskilegt að komast hjá að bera vitni fyrir dómi, enda mundi starfsfriður skertur, ef „skattgjaldendum væri gerð greið leið að stefna þeim fyrir dómstóla til að láta þá þar gera

grein fyrir skattálagningu í hinum fjölbreytilegustu tilvikum. Hafa ákvæði skattalaganna og laga um meðferð einkamála í héraði (sbr. 125. og 126. gr.) verið túlkuð þannig af hálfu skattayfirvalda, að þau væru ekki skyld til slíkra réttarmætinga.“ Þá vísar skattstjóri til áðurgreindra bréfa frá 19. apríl, 24. október og 5. desember 1966.

Stefndi hefur krafizt úrskurðar um, að skattstjóra sé skylt að koma fyrir dóm og svara spurningum í þá átt, er greinir í vitnastefnunni og um önnur atriði, er af því spretta. Kröfu sína hefur stefndi rökstutt m. a. með þessum orðum:

„Með tilvísun til þeirra upplýsinga frá hendi skattstofunnar í Reykjavík, að hún haldi ekki skrár yfir þá, sem á er lagður tekjuskattur af söluhagnaði fasteigna eftir fimm ára eign, er að mínu áliti óhjákvæmilegt, að skattstjórinn og aðrir, sem geta gefið upplýsingar um þetta atriði, komi fyrir rétt til þess að upplýsa það betur. Úr bréfi þessu má líka lesa það, að slík skattlagning sem þessi er mjög fágæt, satt að segja fordæmalaus, því skattstofan vill ekki fullyrða, að það séu fleiri en Áki Jakobsson og Kristján Eiríksson. Nú er það vitað, að fáir menn á skattstofunni í Reykjavík fara yfir skattframtöl þeirra manna, sem standa í kaupum og sölum á fasteignum eða byggingu. Það ætti því að vera mjög auðvelt að upplýsa það til fulls, hverjir hafa orðið fyrir slíkri skattlagningu sem þessari. Þegar það hefur verið upplýst, er hægara að sannreyna þær reglur, sem eftir er farið, og leggja þær þannig fyrir dómstólana, að þeir geti dæmt um lögmati þeirra.“

Lögmaður stefnanda hefur tekið fram, að hann telji skattstjór-anum í Reykjavík óskyldt að svara spurningunum, sem greindar eru í vitnastefnu. Vísar lögmaðurinn til raka skattstjórans sjálfs, en tekur jafnframt fram, að hann teldi engu varða fyrir úrslit málsins, hvort fleiri eða færri gjaldendur hafi verið skattlagðir skv. þeim reglum, er beitt hefur verið við álagningu á stefnda.

Telja verður hugsanlegt, að upplýsingar um beitingu 7. gr. laga nr. 46/1954 og síðar 7. gr. laga nr. 70/1962 og beitingar 15. gr. reglugerðar nr. 147/1955 geti haft áhrif á skýringu á ákvæðum þessum. Verður því ekki á það fallið með lögmanni stefnanda í málinu, að svar við hinni fyrri þeirra spurninga, sem stefndi krefst, að skattstjóranum í Reykjavík verði gert að svara, sé sýnilega þýðingarlaust fyrir málið, en 3. töluliður 1. málsgreinar 125. greinar laga nr. 85/1936 kæmi til athugunar, ef svo væri.

Telja verður, að með bréfi sínu 24. október s.l. og með því að

ítreka í bréfi sínu 31. janúar ummæli Ásgeirs Jónssonar skrifstofastjóra frá 5. desember hafi skattstjóri svarað á þann hátt, sem krafizt verður, fyrri spurningunni, sem stefndi krefst að upp sé borin. Slíkt skriflegt svar þiggur hann undan þeirri skyldu að koma fyrir dóm og svara munnlega spurningunni, sbr. 4. tölulið 1. mgr. 125. gr. laga nr. 85/1936.

Skattstjórinn í Reykjavík hefur svarað fyrirspurnum stefnda sem forstöðumaður skattstofu Reykjavíkur. Stefndi hefur ekki gert líklegt, að aðrir starfsmenn þeirrar stofnunar geti gefið upplýsingar, sem skattstjórinn hefur ekki veitt í bréfum sínum. Þykir eftir meginreglum um starfsvið forstöðumanna ríkisstofnana því eiga að líta svo á, að það sé fram komið í framangreindum bréfum skattstjóra, sem af hálfu skattstofunnar sé unnt og skylt að upplýsa. Svar við þeirri spurningu stefnda, hvort aðrir starfsmenn skattstofunnar en skattstjóri sjálfur geti gefið tiltekna upplýsingar, verður því að telja sýnilega þýðingarlaust fyrir málið. Er skattstjóra því heimilt eftir 3. tl. 1. mgr. 125. gr. laga nr. 85/1936 að skorast undan að svara spurningu þessari. Hann hefur bréflega skorast undan að koma fyrir dóm, og þykja ekki efni til að skylda hann til að gera það, þar sem ljóst er, að honum er óskylt að svara umræddri spurningu, sbr. meginreglu þá, sem fram kemur í 4. tölulið 1. málsgreinar 125. gr. laga nr. 85/1936.

Samkvæmt framansögðu verður skattstjóranum í Reykjavík ekki talið skylt að koma fyrir dóm til að svara spurningum þeim, sem stefndi hefur krafizt, að fyrir hann verði lagðar.

Ákvörðun um málskostnað biður efnisdóms í málinu.

Þór Vilhjálmsson, dómari samkvæmt sérstakri umboðsskrá, kvað upp úrskurð þennan.

Ályktarorð:

Halldóri Sigfússyni, skattstjóra í Reykjavík, er óskylt að koma fyrir dóm til að svara áðurgreindum spurningum stefnda í bæjarþingsmáli nr. 1387/1966.